

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА НАЦІОНАЛЬНОГО, МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКОНОДАВСТВІ
УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: студент 2 курсу 10-282 М групи
Спеціальності 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»
Крамаренко Сергій Михайлович

Керівник: к.ю.н., доцент **Проценко М.В.**

Рецензент:

адвокат Адвокатського бюро «Юрія Карпухіна»
Карпухін Ю.Ю.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-правова характеристика системи стадій кримінального процесу в Україні	6
1.1. Поняття, зміст та завдання стадії досудового розслідування	6
1.2. Історія становлення та розвитку стадій кримінального провадження	12
РОЗДІЛ 2. Теоретико-правова характеристика окремих стадій кримінального провадження в Україні	24
2.1. Особливості стадії судового розгляду кримінального провадження	24
2.2. Правовий механізм реалізації стадії оскарження рішень по кримінальному провадження	29
2.3. Виконання вироків та інших рішень суду у кримінальному провадженні як стадія кримінального процесу	36
РОЗДІЛ 3. Світовий досвід правової регулювання стадій кримінального провадження	41
3.1. Система стадій кримінального процесу в країнах континентальної та англосаксонської правової системи	41
3.2. Перспективи удосконалення системи стадій кримінального провадження в Україні з урахуванням світового досвіду	46
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	62
Додаток А. Система стадій кримінального провадження в Україні	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Процес встановлення істини у кримінальному процесі являє собою ланцюжок логічних операцій, результатом яких є висновки щодо фактів, які мають значення. Для того, щоб вказаний процес був ефективним, законодавці, науковці та практики поділяють його на декілька стадій. Кожна зі стадій відіграє свою, притаманну саме їй роль у встановленні фактів. І сам розподіл обумовлений специфікою пізнання та здійснення логічних операцій людиною.

Ступінь наукового розроблення. Вивченням поняття та визначення системи стадій кримінального провадження займалися такі вчені як: Ю.П. Алєнін, Ю.М. Гроші, Л. М. Обойко, М.І. Леоненко, О. В. Капліна, А. В. Молдован, В. Т. Нор, О. С. Саїнчин, В. М. Стратонов та ін. Однак вивчення їхніх робіт свідчить про те, що система стадій кримінального провадження трактується в юридичній літературі неоднозначно, а серед науковців немає єдиного підходу до розуміння цього питання.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є комплексний та всебічний аналіз положень чинного кримінально-процесуального законодавства, а також положень кримінально-правової науки щодо поняття, змісту, значення стадій кримінального процесу.

Відповідно до поставленої мети, завдання дослідження є:

- дослідити поняття, зміст та завдання стадії досудового розслідування;
- розкрити особливості стадії судового розгляду кримінального провадження;
- охарактеризувати правовий механізм реалізації стадії оскарження рішень по кримінальному провадженню;

- вивчити стадію виконання вироків та інших рішень суду у кримінальному провадженні;
- проаналізувати систему стадій кримінального процесу в країнах континентальної та англосаксонської правової системи;
- визначити недоліки та окреслити перспективи удосконалення системи стадії кримінального провадження в Україні з урахуванням світового досвіду.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які забезпечують належне здійснення всіх стадій кримінального процесу.

Предметом дослідження є норми чинного кримінального процесуального, кримінального та інших галузей законодавства України та зарубіжних країн, які встановлюють та регулюють основні стадії кримінального процесу.

Методи дослідження. Методологічною основою є комплексне використання методів та наборів навичок сучасних теорій наукових знань про суспільні та правові явища. У роботі використовуються методи системного аналізу правових норм, що дозволяють зрозуміти зміст кримінально-процесуальної стадії, зокрема Конституції України, Кримінального кодексу України, процесуальних норм, що регулюють кримінальний процес України тощо. Порівняно-правовий метод застосовувався при порівнянні норм чинного законодавства з попередніми редакціями кримінально-процесуального законодавства, а також при проведенні дослідження зарубіжного досвіду в сфері правового регулювання стадій кримінального провадження. Основні висновки та положення дослідження ґрунтуються на методі системного аналізу чинного законодавства, міжнародно-правових документів та практики їх застосування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що дана робота може бути використана для подальших наукових досліджень інституту стадій кримінального процесу України та світі, а основні теоретичні аспекти можуть бути використані для самостійної підготовки студентів вищих навчальних закладів з дисциплін «Кримінальний процес», «Порівняльне кримінальне право та процес» та ін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були представлені на II-му дискусійному форумі «Сучасні проблеми державотворення та право» організованому ГО УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКИЙ ЦЕНТР ПАРТНЕРСТВА (29 листопада 2021 р., м. Херсон).

Структура роботи. У відповідності до поставлених вимог, а також виходячи з практичної доцільності робота має таку структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

1.1. Поняття, зміст та завдання стадії досудового розслідування

Кримінально-процесуальна діяльність здійснюється у порядку і може бути розбита на частини, які називаються стадіями кримінального процесу.

Усі стадії кримінального судочинства тісно пов'язані між собою, але розрізняються прямими завданнями, особливою групою учасників, особливостями процесуальних взаємин держави та остаточних рішень.

«На думку В. М. Тертишника, стадія кримінального провадження - це відносно незалежна фаза кримінального провадження, яка досягається шляхом вирішення певного кола завдань, встановлених законом, певного кола тем процесуальних дій та їх функцій, а також щодо основи завдань кримінального провадження - процесуальна форма та процесуальні дії та рішення, притаманні цій стадії» [57, с. 50].

«Ряд інших вчених, зокрема К. Беляєва, А. М. Бірюкова, В. І. Бояров та ін. Визначає стадії кримінального провадження як відносно самостійні стадії кримінально-процесуальної діяльності, що характеризуються негайними завданнями, певним колом процесуальних суб'єктів, властивою їм кримінально-процесуальною формою та остаточними рішеннями»[21, с. 67].

«Виділення окремих частин кримінального провадження на стадії та їх відокремлення один від одного ґрунтується на таких ознаках:

1. Наявність завдань, властивих певній частині процесу.
2. Сукупність органів, які здійснюють процесуальну діяльність на даному етапі.

3. Оригінальність процесуальної форми, в якій здійснюється ця діяльність.

4. Наявність останнього процесуального акту, в якому визначається рішення про перехід кримінального провадження на наступну стадію або про завершення всього провадження» [57, с. 51].

«Слід зазначити, що законодавець використовує в КПК поняття «стадії кримінального провадження», а не «стадії кримінального процесу». Ми вважаємо, що це пов'язано з тим, що законодавець ототожнює поняття «кримінальний процес» та «кримінальне провадження» та розглядає їх як синоніми. Про виділення стадій як окремих етапів кримінально-процесуальної діяльності згадується в п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК, п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК, п. 11 ч. 3 ст. 42 КПК, ч. 5 ст. 53 КПК, п. 12 ч. 1 ст. 56 КПК, ч. 1 ст. 221 КПК України» [26].

«Аналіз чинного законодавства дає змогу науковцям виділити в кримінальному процесі певну кількість стадій, сукупність яких утворює систему стадій кримінального процесу, а саме:

- 1) досудове розслідування;
- 2) підготовче провадження;
- 3) судовий розгляд;
- 4) провадження в суді апеляційної інстанції (апеляційне провадження);
- 5) виконання судових рішень;
- 6) провадження в суді касаційної інстанції (касаційне провадження);
- 7) провадження у Верховному Суді України;
- 8) провадження за виявленими обставинами» [46].

Якщо здійснити групування цих стадій за процедурами, які здійснюються на їх реалізацію, то можна виділити такі основні блоки:

1. Досудове розслідування

2. Судове провадження у першій інстанції
3. Судове провадження з перегляду судових рішень
4. Виконання судових рішень.

З більш детальною схемою можна ознайомитися в Додатку А.

«Слід звернути увагу, що у ч. 1 ст. 3 КПК України законодавець надав визначення лише двом стадіям кримінального провадження: стадії досудового розслідування (п. 51 ст. 3 КПК) та правоохоронних органів (п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК). Визначення інших стадій кримінального процесу в ч. 1 ст. 3 КПК України відсутнє, що, з нашої точки зору, є непослідовним, оскільки законодавець створив ситуацію неоднозначного трактування (розуміння) системи стадій Кримінального провадження України» [26].

«Відповідно до чинного Кримінального кодексу України, досудове розслідування є початковою стадією кримінального провадження, починаючи з внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчуючи завершенням кримінального провадження або пред'явлення обвинувачення, клопотання про застосування медичних або освітніх примусових заходів, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (пункт 3 статті 3 Кримінального кодексу України)»[26].

«Початок стадії досудового розслідування в КПК України визначено некоректно та неточно. Так, у п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України зазначено, що стадія досудового розслідування починаючи з моменту внесення інформації про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру попередніх розслідувань. Таким чином, за межами Кримінального провадження залишається діяльність, яка полягає у прийнятті заяв та повідомлень про Кримінальні правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК), можливого проведенні до внесення даних до ЄРДР огляду місця події (ч. 3 ст. 214 КПК), а також діяльність з оскарження відмови у внесенні даних до

ЄРДР до слідчого судді (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК), розгляді скарги слідчим суддею (ст. 306 КПК), ухвалення ним відповідного рішення (ст. 307 КПК) та ін. Всі зазначені дії врегульовані КПК України, тому є процесуальними та здійснюються в межах стадії досудового розслідування. Вважаємо, що доцільно початком стадії досудового розслідування вбачати подання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення або саморозкриття слідчим, прокурором з усіх джерел обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення» [13, с. 248].

На цьому етапі компетентні державні органи (слідчий, прокурор, інша уповноважена посадова особа) здійснюють процесуальні дії щодо надходження та реєстрації заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та вирішують розпочати попереднє розслідування.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснюється у формі досудового розслідування, а кримінальних правопорушень-у формі дізнання.

«М. С. Строгович зазначав, що дізнання є формою розслідування, допоміжною стосовно попереднього слідства та полягає в закріпленні слідів злочину і здійсненні першочергових і невідкладних дій для того, щоб повне і всебічне розслідування справи було проведене на попередньому слідстві» [52, с. 279].

На етапі досудового розслідування проводиться ряд процесуальних дій, спрямованих на швидке, повне та неупереджене визначення обставин кримінальної справи, осіб, які її вчинили тощо. Водночас попереднє розслідування має завдання визначення прав, свобод та прав захищати інтереси осіб, які беруть участь у провадженні, захищати особу від незаконних та необґрунтованих звинувачень та обмежувати її права та свободи.

Ми погоджуємось із думкою авторів, які вважають, що метою досудового розслідування можна вважати встановлення підстав, достатніх для розгляду судом матеріалів кримінального провадження стосовно конкретної особи [2].

«Виходячи із загальних положень досудового розслідування за новим КПК України, можна виділити наступні етапи досудового розслідування: 1) початковий – з моменту внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань або, як виняток, - отримання інформації про злочин, вчинений компетентними органами (при огляді місця події тощо – ч. 3 ст. 214 КПК) – характеризується невідкладними процесуальними діями і рішеннями для встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, виявлення і закріплення слідів останнього; 2) з моменту повідомлення особі про підозру починається наступний (подальший) етап досудового розслідування, який завершується згрупуванням такої сукупності доказів, що вказує на можливість прийняття одного із рішень стадії досудового розслідування; 3) завершальний етап – розпочинається з надання доступу до матеріалів досудового розслідування, відкриття матеріалів сторонами кримінального провадження і закінчується складанням підсумкового рішення органом досудового розслідування» [4, с. 118].

Однак, у своєму дослідженні Є. Д. Лук'янчиков стверджує, що назви етапів «початковий», «наступний» та «заключний» вказують лише на їх послідовність і місце в структурі досудового розслідування, а назва кожного етапу має містити вказівку на його завдання і передбачати процесуальні рішення, якими починається і завершується кожний з цих етапів.

Виходячи із сказаного, автор пропонує наступні назви етапів досудового розслідування: 1) встановлення особи, що вчинила злочин; 2) перевірки пред'явленого обвинувачення і прийняття рішення про форму

закінчення розслідування; 3) закінчення розслідування як система процесуальних дій, пов'язаних із підготовкою підсумкового рішення. Запропонована назва етапів досудового розслідування відповідає об'єктивному розвитку діяльності з встановлення істини у кримінальному судочинстві і буде слугувати наочному уявленню про її характер і зміст на кожному з них [33, с. 111].

«Важливою характеристикою будь-якої стадії кримінального провадження є строки її здійснення. Строки досудового розслідування залежать від його форми. Попереднє розслідування має бути завершено:

- 1) протягом одного місяця з дня повідомлення підозрюваному в злочині;
- 2) протягом двох місяців з дня повідомлення про підозру в злочині.

Тривалість розслідування може бути продовжена у встановленому законодавством порядку, але загальна тривалість розслідування не може перевищувати:

- 1) два місяці з дня повідомлення особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- 2) шість місяців з дня повідомлення особи, яка підозрюється у вчиненні правопорушення невеликої або середньої тяжкості;
- 3) дванадцять місяців з дня повідомлення особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого кримінального правопорушення.

«Формами закінчення досудового розслідування можуть бути: а) закриття кримінальної справи; б) винесення ухвали про передачу справи до суду з метою вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності; г) складання обвинувального акту та направленням справи до суду» [21].

1.2. Історія становлення та розвитку стадій кримінального провадження

Кримінальний процес в Україні формувався багато століть. На процес створення вплинув як український, так і зарубіжний досвід. Ця підготовка з кримінально процесуального права на кожному етапі свого історичного досвіду була якимось чином пов'язана з рівнем розвитку суспільних відносин, що знайшло відображення в нормах кримінально процесуального права та практиці його застосування.

Кримінально процесуальне законодавство України має довгу історію, починаючи із звичаєвого права та правових традицій. За часів загального права норми права та моралі можна розглядати як єдине ціле. Люди самі підняли їх на рівень законів існування, вони здебільшого здійснювалися добровільно, а при необхідності забезпечувалися засобами впливу з боку громади. Звичайне право дуже цікаве для аналізу правосвідомості та правової культури, оскільки воно є помітним - найменшим правопорушенням, де право створюється людьми та відповідає їхній духовності та моралі. [50, с. 554]. Такий процес існував ще до створення держави. Лише через деякий час, коли злочинність розглядалася як небезпечна дія для суспільства в цілому, держава почала брати на себе роль активного кримінального переслідування. За цей час форма судового розгляду була обвинувальною. Слід зазначити, що в Україні ніколи не було запроваджено рабства, у нашій правовій системі ніколи не застосовувалися такі жорстокі норми, як закони Ману чи Хаммурапі, ніколи не застосовувався слідчий процес інквізиції у сфері правосуддя. Чеснота народу, незважаючи на всі історичні труднощі, агресивні напади ворога, його жорстокість і лютість витримали всяку ганьбу, зберегли віру в добро і

справедливість, яка невтомно розбивала зародки милосердя в законі і державі. [5, с. 554].

Поступово формувалася давньоруська державність, яка завершилася об'єднанням центрів східних слов'ян Києва та Новгороду та формуванням єдиного законодавства, у тому числі кримінально -процесуального. За час існування Русі йшов активний процес становлення та розвитку її права, норми якого значною мірою були зафіксовані письмово, особливо у літописах та правових збірниках, і частково існували у формі усного звичаєвого права.

З початку існування Київської Русі на їх території існували також правові норми, що регулювали порядок судочинства. У Росії як предмет кримінального провадження суд не відокремлений від адміністрації. Судові функції насамперед виконував сам великий князь київський. Окрім великого князя київського, судові функції виконували міські голови, волости та тюни. Крім того, на Русі існували вотчинний і громадський суд. У зв'язку з запровадженням християнства на Русі, Церква отримала судові повноваження розглядати справи церковних людей, а також злочини у сфері шлюбу та сімейних відносин. [7, с. 130].

Видатною пам'яткою права давньоруської держави є «Руська правда», в якій вперше згадується порядок ведення переговорів і вирішення кримінальної справи. «Руська правда» має три видання: «Коротку правду», «Просторову правду» та «Скорочену правду». Коротка правда, складена з Правди Ярослава та Правди Ярославича, виникла наприкінці XI століття як єдиний набір законів. або на початку 12 ст. [44, с. 42]. Просторова істина - відносно розвинений феодальний закон - базується на тексті Короткої правди та Статуті Володимира Мономаха. Його поява як єдиної юридичної колекції належить до першої чверті XII століття.

У "Руській правді", особливо "Просторовій", існували норми процесуального права, які формувалися як законодавці, а також ті, що були відомі на практиці протягом кількох століть. "Руська правда" також встановила правила прямої процедури. У той час у Росії йшов конкурентний процес. Під час судового розгляду сторони також могли використовувати такі судові докази як особисте зізнання, свідчення підпорядкування та докази, речові докази» [44, с. 456].

У 30 -х роках 12 ст. Росія вступила в період феодальної роздробленості і утворила на своїй території півтора десятка відносно незалежних князівств. У період феодальної роздробленості (12 - середина 14 ст.) В українських князівствах працювала майже така сама судова система, що склалася за часів Росії. Завоювання та стримування українських земель польсько-литовськими феодалами поступово призвело до змін як у судовій, так і в судовій системі України. Так до кінця 14 ст. судочинство і судочинство в частині України, що належало до Великого князівства Литовського, нагадували судочинство і судочинство княжої доби.

Протягом другої половини 14 першої половини 16 ст. Суди, що діяли в українських країнах, що входили до складу Великого князівства Литовського, керувалися при розгляді справ спочатку звичаєвим правом, російською правдою, а пізніше великокнязівським законодавством – першим збірником литовського кримінального та кримінально-процесуального права – Судебником Казимира IV. У 1468 році., а також статuti, збірники магдебурзького права. Наприкінці цього періоду процесуальні питання були широко розглянуті в Статуті Великого князівства Литовського 1529 року. Таким чином, згідно з розділами XIII, на які поділявся цей статут, окремим розділом (VI) є організація суду та процесу [31, с. 65].

«Водночас на українських територіях залишався в силі Литовський статут 1566 р., Який після прийняття третього Литовського статуту 1588 р. Став джерелом права у всіх українських країнах і протягом багатьох років функціонував як найавторитетніше джерело права там» [59, с. 271].

Відповідно до цих статутів, процедура була переважно конкурентною. На додаток до вищезазначених законодавчих актів, норми вірменського законодавства подекуди застосовувалися в українських країнах. Це пояснюється тим, що протягом феодального періоду в ряді міст України існували поселення вірмен - вірменські колонії.

Запорозьке козацтво мало правову систему, за якої суд не був відокремлений від адміністрації. Найчастіше вищим судом був вищий орган - Загальна козацька рада. Представники козацької старшини, а саме військовий суддя Кошовий Отаман, отримали право виконувати судові функції. Палацькі та курінні суди працювали на підлозі. На Запорізькій Січі відбувалися судові процеси за загальним правом. Одним із найважливіших принципів козацької справедливості була рівність усіх козаків у суді.

«Кримінальний процес мав змагальний характер. У результаті визвольної війни українського народу 1648–1654 рр. С. була створена незалежна держава, яка була формою правління Української Козацької Республіки. Вона мала всі відповідні риси, включаючи судову систему та судову систему, які існували протягом багатьох десятиліть після того, як гетьманат увійшов до складу Росії в 1654 році. Тоді судові повноваження здійснювали: загальновійськова канцелярія, загальновійськовий суд, полк, сотні, сільські суди. У гетьманстві діяли також міські суди» [18, с. 11].

«Виготовлено в Україні в другій половині 17 ст. і під час свого автономного статусу у складі Росії в судах використовували норми процесуального права, особливо в різних розділах Литовського статуту

1588 р. були включені, які продовжували діяти в Україні протягом цього періоду. Міські суди використовували з певними обмеженнями норми процесуального права, що містяться у збірниках Магдебурзького права» [58, с. 271].

«Деякі норми процесуального права містилися в законодавчих актах, прийнятих вищими органами Української козацької держави – в універсалах гетьмана, універсалах генеральної військової канцелярії, в наказах і розпорядженнях гетьмана, генеральної військової канцелярії, загальновійськового трибуналу» [49, с. 13].

«1722–1723 р. Полуботок видав три універсали, в яких доручав йому виправити недоліки в роботі судів та вимагати дотримання процедури оскарження» [44, с. 456]

«Видатною пам'яткою українського права є Права, за якими малоросійські люди притягуються до відповідальності 1743 р. Це перший український кодекс, що містить значну кількість найважливіших норм процесуального права. Хоча він ніколи не був затверджений, він був широко поширений в Україні» [61, с. 470].

«Розділи 7, 8, 9 були присвячені судовій системі, норми виняткового кримінально процесуального права містилися у Розділі 25, де йдеться, зокрема, про допит злочинців та підозрюваних у злочинах під тортурами, ведення спеціальних книг у суди для запису кримінальних проваджень ", порядок виконання вироків тощо» [43, с. 437].

Це законодавство передбачало змагальні, а в деяких випадках і попередні (інквізиційні) процедури при розгляді та врегулюванні кримінального провадження.

У 1654 р. Частина України увійшла до складу Московської держави, після чого національна державність українського народу проіснувала до початку 1980 -х років, коли царизм свідомо атакував «права і свободи»

українського народу. У 70-80-х роках 18 ст. в Україні остаточно ліквідовано гетьманство, знищено Запорізьку Січ, закріпачене селянство, засновано Малоросійську колегію [42, С. 325].

«У перші десятиліття 19 ст. деякі частини України входили до складу Російської імперії. У цих сферах існували різні нормативні акти, включаючи кримінальне провадження. Відповідно до указу від 3 листопада 1796 р. Про встановлення влади та судочинства на Малоросії відповідно до місцевих законів та попереднього порядку, лівобережна Україна частково оновила колишнє українське судочинство, яке було продовжено Катериною II до загальноросійського законодавства про судоустрій. В Україні на Правобережжі польське судочинство було відновлено відповідно до принципів польсько-литовського законодавства. Після прийняття указу царя Миколи I 25 червня 1840 р. Про поширення сили та дії російського цивільного законодавства на всі західні території, повернуті з Польщі, правову книгу Російської імперії було додано до правого берега с. Україна 1832 р.» [50, С. 557]

«Слід зазначити, що з 1842 р. Норми Всеросійського кримінально-процесуального кодексу поширювалися на всю територію України, що входила до складу Російської імперії. Ці норми були включені до таких правових актів, як Акт Ради 1649 р., Військовий статут 1716 р., Указ 1723 р. Про форму судового рішення. Після набрання чинності кодексом Російської імперії 1 січня 1835 р. У державі почали діяти кримінально-процесуальні норми, які зосереджені у другій книзі 15 -го тому зазначеного кодексу» [36, с.11].

«Процедура, передбачена кримінально процесуальними актами щодо злочинів та проступків, поділялася на три частини: попереднє розслідування, судовий розгляд та виконання судових рішень. Слідство належало поліції. Він також відповідав за провадження за незначні

правопорушення. Кримінальний процес був інквізиційний. Наприкінці попереднього розслідування справу передали до суду, який мав змусити обвинуваченого зізнатися» [48, с. 58].

«Судова реформа 1864 р. Запровадила систему незалежних судів, в якій професійно підготовлені судді відповідали за здійснення правосуддя. Суди були відокремлені від адміністрації, і навіть імператор мав право лише на помилування. Мирні судді (мировий суддя, районні мирні конгреси) та загальні суди (окружні суди, судові палати) створювалися за системою судових установ. Інститут присяжних було введено до районних судів для розгляду певної групи кримінальних справ. Також передбачається реорганізація прокуратури та запровадження колегії адвокатів. Поступово в українських губерніях Російської імперії запроваджувалася нова судова система» [62, с. 702].

«Кримінально-процесуальний кодекс був частиною судового статуту 1864 року. У ньому закріплені демократичні принципи та інститути, зокрема такі як: презумпція невинуватості, гласність, усне, змагальне провадження, гарантування прав підсудного на захист, участь у захисниках, всебічний, об'єктивний збір доказів та оцінка доказів на підставі обвинувального вироку суду. , касаційну скаргу та оскарження судових рішень. Так звана змішана (або континентальна) форма кримінального процесу була закріплена у Кримінально-процесуальному кодексі 1864 р., Який знайшов своє класичне юридичне вираження у Кримінально-процесуальному кодексі Франції 1808 р. Цей тип процесу пізніше був сприйнятий усіма континентальними країнами, у тому числі Росією» [37, с. 9].

Слідство згідно з Кримінально-процесуальним кодексом відбувалося на слідчих засадах.

Судові закони 1864 р. Були досить прогресивними, і їх реалізація незабаром показала царському уряду, що нова судова система серйозно похитнула основи самодержавства.

«На подальший розвиток системи кримінального судочинства суттєво вплинули події 1917 року в Росії. Розпочався період відродження та розвитку їхньої державності (1917–1920), пов'язаний із набуттям потенційних можливостей для незалежності України» [52, С. 142].

У цьому законодавчому акті правила судочинства певною мірою систематизовано – вони поділені на розділи про загальні процесуальні засади, а також про порядок на різних стадіях кримінального провадження. У 1922-1924 роках в СРСР відбулася кодифікація права, у тому числі кримінально-процесуального.

Перший КПК СРСР був затверджений Всеукраїнською ЦВК 13 вересня 1922 року. Це був комплексний закон, що регулює кримінальне провадження у досудових слідчих органах та судах та встановлює повноваження прокурорів на всіх стадіях кримінального провадження. КПК 1922 р. Складався з 6 розділів, 32 глав, що містили 481 статтю. Перший розділ виклав загальні положення про склад суду, юрисдикцію, докази, строки та виписки.

Другий розділ містив правила проведення розслідування: відкриття кримінального провадження, розслідування, пред'явлення обвинувачення, допит підсудних, свідків, експертів, оскарження дій слідчого тощо.

Третій розділ регламентував процедуру в суді, четвертий - у Револьюційних судах, п'ятий - процедуру вищого судового контролю Наркомату юстиції, шостий - порядок виконання вироків. Важливість КПК СРСР у 1922 р. Полягала в тому, що вона проголосила такі демократичні принципи, як: гласність, усність та безпосередність процесу, його ворожий характер; Проведення процедури мовою більшості населення з правом

перекладача для тих, хто не володіє цією мовою; Рівність зброї; право підсудного на захист.

«Принцип полягав у тому, що ніхто не може бути позбавлений волі або взятий під варту, крім випадків, передбачених законом і в порядку, встановленому законом. Детально розслідувалась діяльність слідчих та слідчих органів; звернутися до суду, обвинувального вироку, апеляційної скарги та перегляду. Усі судові засідання були оголошені публічно, крім випадків, що вимагають військової чи державної таємниці. Крім того, КПК СРСР 1922 р. відображав дві паралельні судові системи, що склалися на той час, — Революційні територіальні суди під керівництвом Об'єднаного Верховного Суду СРСР і Народні суди та губернські ради народних суддів. Судовий нагляд за всіма судовими установами здійснював Вищий судовий контроль НКВС СРСР» [60, с. 201].

«На КПК СРСР, прийняту в 1922 р., Вплинули важливі фактори. Так, 30 грудня 1922 р. Було утворено СРСР, до якого належала також Українська РСР. У 1924 році влада Союзу прийняла принципи Кримінально-процесуального кодексу СРСР та союзних республік. Тому необхідно було гармонізувати законодавство СРСР про кримінальне правосуддя із законами всього Союзу, що і було зроблено. 20 липня 1927 р. Була прийнята КПК СРСР, яка набула чинності 15 жовтня 1927 р. У цьому кодексі на додаток до КПК СРСР 1922 р. Залишилося багато статей - містив ряд статей, які реорганізували діяльність слідства, прокуратури та суду. Наприклад, у 1927 р. КПК СРСР розширив права слідчих та прокурорів щодо зупинення кримінального провадження за відсутністю складу злочину. Оскільки КПК СРСР у 1927 р. Проголосила демократичні принципи, вона містила положення, які не можна назвати демократичними» [50, с. 559].

«Слідчим органам, прокуратурі та судам, наприклад, було заборонено відхиляти або припиняти кримінальне провадження, оскільки Кримінальний кодекс (далі: КК) не передбачає покарання за соціально шкідливий вчинок. Так, у 1927 р. КПК СРСР посилила антидемократичну вимогу КК СРСР щодо аналогії закону. Відповідно до КПК СРСР 1927 р. Захисник мав право брати участь у кримінальному провадженні лише на стадії судового розслідування. Крім того, вважалося можливим заслухати захисника як свідка, тобто якби було щось відомо про злочини, передбачені статтями 542-541 Кримінального кодексу СРСР, які порушували професійну таємницю захисника. Ці та деякі інші антидемократичні правила КПК СРСР 1927 р. Дозволяли порушувати права та свободи громадян України. У наступні роки до КПК СРСР 1927 року були внесені деякі зміни та доповнення. Крім того, більшість із цих законів, будучи застарілими, не відповідали новим цілям розвитку радянського суспільства, а деякі суперечили собі та Конституції СРСР. так само були створені всі передумови для створення досконалого кримінально-процесуального права» [14, С. 442].

Важливим кроком до досягнення цієї мети стало прийняття принципів Кримінально процесуального кодексу СРСР та союзних республік Верховною Радою СРСР 25 грудня 1958 р. Пізніше Кримінально процесуальні кодекси союзних республік були засновані на їх. У СРСР КПК був затверджений 28 грудня 1960 року і введений у кримінальне правосуддя 1 квітня 1961 року. Уперше в історії радянського законодавства кримінально процесуальні кодекси союзних республік сформулювали вимоги до слідчих органів, слідчих, прокуратури та судів щодо визначення причин та обставин, що сприяли злочину, та вжиття заходів усунути їх. Розроблено положення щодо збільшення участі громадськості у боротьбі зі злочинністю. Це показало нове ставлення до традиційних, історично

складених форм участі громадськості в роботі суду у вигляді інститутів народних засідателів, прокурорів та державних захисників. Основи системи кримінального правосуддя та КПК союзних республік значно розширили права підсудного та його захисника, дозволивши йому перейти на стадію попереднього розслідування. Розширено також права потерпілого та інших сторін, які беруть участь у кримінальному провадженні.

«Структурно КПК України з 1960 р. Складалася із загальних та спеціальних розділів та спеціальних процедур, мала дев'ять розділів (спочатку шість, потім вісім), 38 глав (спочатку тридцять чотири) та статті, частини та параграфи. Це вказує на те, що вона постійно змінювалася під час КПК 1960 року. Більшість змін та доповнень, внесених КПК у 1960 році, були внесені після проголошення незалежності України» [9].

«Дещо змінено пріоритети завдань кримінального процесу (ст. 2 КПК України). Вперше було визначено завдання захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Посилено процесуальний контроль суду за діями досудових слідчих та слідчих органів. Запроваджено стандарт, який зобов'язує інформувати родичів або друзів затриманих у всіх випадках затримання. Стала можлива відмова у відкритті або припиненні кримінального провадження за постановою слідчого, слідчого органу, прокурора тощо» [50].

«Вчені неодноразово підкреслювали, що у 1960 р. КПК України дійсно не відповідала вимогам часу та необхідності регулювання сучасних суспільно-правових відносин у сфері кримінального процесу. Для цього потрібен комплексний, науково обґрунтований підхід до підготовки та прийняття нової ЦК для задоволення її поточних вимог з урахуванням законодавства Європейського Союзу та міжнародних стандартів у галузі прав людини. Кримінально-процесуальний кодекс України був прийнятий

13 квітня 2012 року, набрав чинності 19 листопада 2012 року. У КПК України у 2012 році кримінальний процес був складений у якісно новій формі порівняно з процесами у попередньому КПК. Він відображає положення, раніше невідомі кримінально-процесуальному законодавству України. З'явився окремий розділ «Основи кримінального провадження», і вперше законодавчий орган сформулював 22 загальні принципи, згідно з якими має здійснюватися кримінальне провадження» [50, с. 561].

Отже, історія кримінального процесу та його етапи сягають глибокої давнини. На різних етапах історичного та суспільного розвитку попередні та правові розслідування проводилися у різних формах і доктринах. У процесі розвитку кримінального судочинства були виявлені різні історичні форми кримінального провадження, враховані культурні, етнічні, географічні, релігійні чинники в окремих регіонах чи державах - десятки та сотні їх модифікацій, які характеризуються процесуальними нормами. Історія, однак, знає багато прикладів відсутності етапів розслідування або включення до кримінального процесу. Розподіл кримінальних справ на сцені історично обумовлений походженням і нормативно вкорінений у національному законодавстві і загально визнаний наукою. Однак після прийняття КПК для України у 2012 році Теорія та наука кримінального процесу ще не вирішила проблеми застою, оскільки не існує нормативно визначеної структури процесу та є недоліки в юридичній технології.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості стадії судового розгляду кримінального провадження

«Відповідно до ст. 124 Конституції України, правосуддя в державі здійснюється виключно судом. Стаття 62 Конституції також зазначає, що особа вважається невинуватою і не може бути покарана, доки її провина не буде доведена у встановленому законом порядку та встановлена рішенням суду» [20].

Особа може бути визнана винною у злочині та покарана за кримінальним законодавством лише за рішенням суду на підставі всебічного, повного та об'єктивного розслідування всіх обставин кримінальної справи за обставин, що виключають вплив суддів у відкритому судовому процесі.

Надання суду права виявити громадян, винних у вчиненні злочинних дій, а також притягнення їх до кримінальної відповідальності, робить судовий розгляд центральним етапом кримінального процесу. Саме на цьому етапі остаточно вирішується завдання забезпечення правильного застосування закону, щоб кожен, хто вчинив злочин, піддавався справедливому покаранню.

«На стадії розгляду справи в суді першої інстанції можна виділити такі основні етапи: 1) підготовчі процедури; 2) судовий розгляд; 3) прийняти судові рішення» [45].

«Підготовче провадження - стадія кримінального провадження, на якій суд за участю прокурора та інших учасників визначається ч. 2 ст. 314

КПК України, визначає можливість розгляду кримінальних справ через переваги справи у суді. Завданням цієї процедури є процесуальне та організаційне забезпечення судового розгляду» [24, С. 24].

«Змістом підготовчої процедури є перевірка наявності підстав для призначення судового розгляду, а за наявності певних причин - остаточного рішення (включаючи припинення кримінальної справи)» [23].

«У пункті 24 частини 1 ст. 2 ЦПК України зазначає, що судові розгляди - кримінальні справи в Суді першої інстанції, які включають підготовче провадження, розгляд та прийняття та вручення судових рішень, обробку судових рішень в апеляційній, відставній, Верховній судах України, а також виявлені обставини» [26].

«Послідовна поведінка яких спрямована на всебічне, повне та об'єктивне вивчення матеріалу кримінального провадження. та рішення законного, розумного та справедливого рішення суду» [23, с. 29].

«За словами Л. М. Лобойка, судовий розгляд – це стадія кримінального провадження, на якій суд у першій інстанції за участю сторін на підставі розслідування обставин кримінальної справи визначає вину обвинуваченого та його покарання або застосування примусових заходів медичного або педагогічного характеру» [32, с. 106].

«Це єдиний етап, коли проводиться комплексне вивчення доказів, контроль за якістю досудового розслідування та вирішення справи по суті шляхом прийняття рішення, яке може бути остаточним» [19, с. 116].

Фаза випробування характеризується такими функціями: 1) судовий розгляд справи та її вирішення є по суті єдиним правосуддям у кримінальних справах; 2) це найважливіший і вирішальний етап у кримінальному процесі; 3) на цьому етапі розкриваються всі принципи кримінального процесу; 4) у ньому, крім процедури процесуальних дій,

наданої для розгляду підготовчої справи, використовуються пізнавальні засоби - допит, призначення експертизи тощо.

«Особливістю судового процесу в Україні є те, що він наразі ведеться за двома КПК - у 1960 р. (Справи надійшли до 20 листопада 2012 р.) Та у 2012 р. (Справи, отримані після 20 листопада 2012 р.)» [55].

Судовий процес має кримінально-правове та кримінально-процесуальне значення.

Кримінально процесуальне значення судового розгляду проявляється в тому, що:

1) лише на цьому етапі можна вирішити матеріальний кримінальний спір між державою (потерпілим) та обвинуваченим;

2) у разі винесення обвинувального вироку презумпція невинуватості втрачає чинність;

3) лише вона досягає остаточного вирішення проблеми кримінальних справ, змістом якої є забезпечення швидкого, повного та неупередженого судового розгляду, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру його вини, а не невинна особа. обвинувачений або засуджений (ст. 2 КПК);

4) на цьому етапі узагальнюються результати всіх кримінальних проваджень до судового розгляду.

Діяльність Суду у кримінальних справах спрямована на захист суспільних та приватних інтересів.

«У судовому засіданні суд також здійснює контрольні повноваження, коли відповідно до ч. ч. 3 і 4 ст. 110, ч. Год. 5 та 6 ст. 234, ч. Год. 2 і 3 шт. 236 КПК розглядає скарги на дії та рішення слідчих органів, слідчих чи прокурорів. Крім того, суд також оцінює справи щодо законності дій та рішень, прийнятих на попередньому етапі» [26].

«Для того, щоб суд міг виконувати свої завдання - оцінювати справу у справі, приймати законне та обґрунтоване рішення, закон створює відповідні умови. Під час судового розгляду реалізуються принципи кримінального процесу, особливо принципи справедливості, закріплені у ст. 129 Конституції України - законність; рівність усіх учасників процесу перед законом та судом; надійний доказ вини; характер та свобода протилежних сторін подавати докази та доводити до суду свою переконливу силу; підтримка органу прокуратури прокурором у суді; надати обвинуваченому право на захист» [20].

Найважливішою передумовою здійснення правосуддя є справді незалежна судова влада, яка судить лише підпорядкованих закону.

«Велике значення для забезпечення ефективності роботи суду має організація процесу відповідно до умов безпосередності, усного та незмінного суду» [35].

Безпосередність означає, що судді повинні особисто переглянути будь-які докази, на підставі яких вони роблять висновки про факти. З цією метою судове розслідування має опитати обвинуваченого, потерпілих, свідків, експертів, вивчити речові докази, розкрити протоколи слідчих заходів у рамках попереднього провадження та забезпечити права сторін, які мають право брати активну участь у розслідування та збирання доказів.

«Крім того, ЦПК допускає обмеження вимоги негайності у виняткових випадках, коли суд за ч. 2 ст. 290 та ч. 2 ст. 292 КПК звільняє потерпілого чи свідка, щодо якого були вжиті заходи безпеки, і обмежується попереднім письмовим підтвердженням його показань, суд оголосить такі свідчення» [26].

Усно означає, що всі сторони, які беруть участь у процесі, спілкуються між собою, із судом, зі свідками, усно з експертами, опитаними свідками у судовому засіданні, потерпілими, підсудними дають

усні свідчення, сторони присутні та обговорюють запит, виступають усно в судовому засіданні. Це не виключає, що сторони подають експерту певні письмові документи, письмові заяви, запитання.

З вимогою безпосередності тісно пов'язане правило, що склад суду не може бути змінений в окремих справах. Його суть полягає в тому, що рішення суду у кримінальному провадженні можуть приймати лише ті судді, які брали участь у процесі від початку до кінця, які особисто досліджували докази - які заслухали заяви обвинуваченого, потерпілих, свідків і, можливо, експертні думки ставлять їм запитання.

У деяких випадках, коли було розпочато провадження, виникає необхідність змінити склад суду. У таких випадках необхідно змінити склад суду та розпочати процедуру з чистого аркуша.

Якщо є обставини, які перешкоджають судді брати участь у провадженні протягом відносно короткого періоду часу (наприклад, відпустка, хвороба, яка не потребує постійного лікування), провадження може бути відкладено та поновлено.

«Якщо суддя залишає справу на самоті, голова суду або його заступник вирішують, чи відкласти розгляд справи та передати її іншому судді, а якщо справу розглянув комітет, у зв'язку з відставкою судді інші судді» [46].

«Остаточними процесуальними рішеннями суду є рішення чи рішення про припинення кримінального провадження (ст. 254 СТПО) та рішення про засудження чи виправдання (ст. 373 ДПТП)» [26].

На стадії розгляду справи першою інстанцією можна виділити такі основні етапи: підготовче провадження; Судовий перегляд; Суд.

«Підготовчий судовий розгляд - стадія кримінального провадження, на якій суд за участю прокурора та інших учасників передбачений ч. 2 ст.

314 КПК України вирішує питання про можливість розгляду кримінального провадження з цього питання в суді» [26].

Завданням цієї процедури є процесуальне та організаційне забезпечення процедури.

Судовий контроль у кримінальному провадженні - це встановлений законом процесуальний кодекс суду та осіб, які беруть участь у провадженні, послідовне виконання якого спрямоване на всебічне, повне та об'єктивне вивчення кримінального провадження та прийняття законного, розумного та справедливого рішення.

Остаточними процесуальними рішеннями провадження, які приймаються судом, є рішення чи рішення про припинення кримінального провадження (ст. 254 Кримінально-процесуального кодексу) та ухвалення обвинувального вироку чи виправдання (ст. 373 Кримінально-процесуального кодексу). Саме ухвалення судового рішення досягає мети кримінального провадження.

2.2. Правовий механізм реалізації стадії оскарження рішень по кримінальному провадженню

«У статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства проголошується забезпечення апеляційного оскарження рішень суду» [20].

«Ці положення Конституції були втілені у 2001 р. під час «малої судової реформи», за результатами якої у системі національного кримінально-процесуального законодавства був відновлений інститут апеляційного перегляду судових рішень. Стадія апеляційного провадження, незважаючи на нетривалий період свого існування у кримінальному судочинстві України, довела ефективність у досягненні поставлених перед

нею завдань перевірки законності, обґрунтованості та справедливості судових рішень у кримінальних справах» [16, с. 41].

«Апеляційне провадження є стадією кримінального процесу, в межах якої суд апеляційної інстанції перевіряє судові рішення з точки зору законності та обґрунтованості» [21, с. 68].

«На думку Я. П. Зейкана та С. Сафулько апеляційне провадження - стадія кримінального процесу, в якій за поданням прокурора або скаргою (апеляцією) інших учасників процесу суд переглядає кримінальну справу. Особливістю цієї стадії є те, що переглядаються рішення (вирок, постанова, ухвала), які ще не набрали законної сили» [58, с. 230].

Розгляд справи в апеляційному суді відбувається під час подання апеляційної скарги відповідно до ст.392-396 ЦПК України та полягає у перевірці законності, обґрунтованості та обґрунтованості вироку чи ухвали в апеляційному порядку на підставі процесуальних матеріалів та наданих додаткових доказів. судом.

При характеристиці апеляційного провадження, як правило, виділяють такі основні риси (ознаки):

1. Свобода оскарження вироків та інших рішень суду учасниками кримінального провадження.

2. В апеляційному порядку оскаржуються вирок та інші судові рішення, ухвалені місцевими судами, які не набрали законної сили. Рішення або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді набирають законної сили після закінчення строку оскарження, якщо така скарга не була подана.

3. Перегляд рішень суду першої інстанції обмежений межами апеляційної скарги. Апеляційна інстанція перевіряє ті обставини і застосування права, про перегляд яких вказано в апеляції. Проте апеляційний суд має право вийти за межі передумов для апеляційної

скарги, якщо це не погіршить становище підсудного або особи, щодо якої було вирішено питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. уточнюється. Якщо під час розгляду апеляційної скарги винесено рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляція не надходила, апеляційний суд зобов'язаний прийняти таке рішення.

4. Суд апеляційної інстанції має право вивчити всі або частково докази (провести глибоке розслідування). Суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно перевірити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови дотримання таких умов: 1) якщо вони розслідуються неповно або з порушеннями судом першої інстанції та 2) на вимогу сторін .

5. Недопустимість погіршення правового становища обвинуваченого Суд апеляційної інстанції при перегляді судового рішення може пом'якшити призначене судом першої інстанції покарання або застосувати закон про менш тяжке кримінальне правопорушення, але не має права посилити покарання, а так само застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення, збільшити розмір відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди за виключенням випадків подачі апеляційної скарги прокурором, потерпілим чи його представником.

6. Обов'язкові рішення та вказівки апеляційного суду для суду першої інстанції. Вказівки апеляційного суду у вигляді висновків і мотивів скасування судових рішень є обов'язковими для суду першої інстанції в новому розгляді, оскільки підсудні та підсудні вищому суду. Суд апеляційної інстанції може дати свої вказівки лише таким чином, щоб вони не вирішували заздалегідь висновки суду першої інстанції. [32, с.134].

Провадження у касаційному суді - розгляд кримінальної справи Касаційним судом, який у разі подання касаційної скарги відповідно до статей 424–427 Кримінально-процесуального кодексу України [26]

Касаційне провадження - стадія кримінального провадження, на якій суд касаційної інстанції, т. Н. Вищий спеціальний суд України з цивільних і кримінальних справ (судова палата з кримінальних справ) за клопотанням прокурора або за скаргою інших учасників провадження перевіряє вироки та рішення суду апеляційної інстанції, що втратили чинність. це як суд першої інстанції, рішення та рішення апеляційного суду, які були винесені ним в апеляційному провадженні та рішення апеляційного суду, з'ясовує об'єктивну істину та приймає рішення щодо законності, обґрунтованості та справедливості судового рішення, виправляє помилки та порушення [58, с. 134].

Основним завданням цього етапу є перевірка законності, обґрунтованості та обґрунтованості рішень судів перших та апеляційних органів, які дають можливість своєчасно виправити їх порушення норм матеріального та процесуального права, реалізувати гарантоване Конституцією право. особи до судового захисту. [20; 32, с. 25].

На відміну від апеляційного органу, касаційний суд не має права виносити своє рішення, а лише змінювати його на підставі доказів, досліджених у попередньому судочинстві.

Провадження у Верховному Суді України є винятковим (надзвичайним) типом судового процесу, спрямованого на перегляд судових рішень.

«Причинами перегляду судових рішень, які набрали законної сили Верховним Судом України, є: 1) неоднакове застосування Касаційним судом одних і тих самих положень Закону України про кримінальну відповідальність щодо таких суспільно небезпечних діянь (крім засудження, безкарності та кримінальної відповідальності), наслідком яких стали різні рішення суду; 2) Встановлення порушення міжнародних зобов'язань України щодо судового вирішення справи міжнародним

судовим органом, юрисдикція якого визнана Україною (наприклад, Європейський суд з прав людини). При цьому, не допускається перегляд рішень касаційної інстанції, які не перешкоджають провадженню у справі, та судових рішень, у тому числі й Верховного Суду України, через встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань з метою погіршити становище засудженого, а також виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи» [1].

«Отже, на Верховний Суд України покладено завдання забезпечити однакове застосування судом касаційної інстанції, яким є Верховний Суд України, закону України про кримінальну відповідальність і таким чином гарантувати єдність судової практики при застосуванні норм матеріального права» [32, с. 26].

«Ухвала Верховного Суду України має бути вмотивованою, виготовлена та направлена учасникам судового провадження не пізніше 5 днів з дня закінчення розгляду справи. Висновки Верховного Суду України, викладені у його ухвалах, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності відповідну норму закону, та для всіх судів України (ст.ст. 456,457,458 КПК). Крім того, кримінальний процесуальний закон передбачає стадію провадження за нововиявленими обставинами, в якій також перевіряється законність, обґрунтованість та вмотивованість вироків і ухвал, що набрали законної сили. Проте така перевірка (перегляд) має місце за наявності особливих підстав, вказаних у законі (ст. 459 КПК України)» [32, с. 26].

«Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими обставинами, якими визнаються: 1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого,

підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок; 2) зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження; 3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановою ухвали, що належить переглянути; 4) визнання Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом; 5) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути» [27].

«При цьому, зловживання під час кримінального провадження і незаконність судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановою ухвали, що належить переглянути, повинні бути встановлені вироком сулу, що набрав законної сили, а при неможливості ухвалення вироку - підтверджені матеріалами розслідування. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається. Відповідно до ст. 461 КПК, перегляд за виявленими обставинами виправдувального вироку допускається лише протягом передбачених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, а обвинувального - за наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, - протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення» [26].

«Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку,

передбаченому КПК для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні (ст. 467 КПК)» [26].

Тому, досліджуючи механізм реалізації на стадії оскарження рішень у кримінальному провадженні, ми дійшли висновку, що кримінально-процесуальне право, перевірка законності та обґрунтованості судових рішень вищими судами є важливою вимогою для швидкого, повного та неупередженого слідчі та судові провадження, які вчинили злочин, переслідувалися в міру його вини і жодній невинній особі не було пред'явлено обвинувачення чи засуджено.

Касаційне провадження - стадія кримінального провадження, на якій суд касаційної інстанції. Вищий спеціальний суд України з цивільних і кримінальних справ (судова палата з кримінальних справ) за клопотанням прокурора або за скаргою інших учасників провадження перевіряє недійсні судові рішення, ухвали та вироки апеляційного суду, винесені він як суд першої інстанції, вироки та вироки суду апеляційної інстанції, які були винесені ним в апеляційному провадженні та ухвали апеляційного суду, з'ясовує об'єктивну правдивість і вирішує питання про законність, обґрунтованість і справедливість судового рішення, виправляє помилки та порушення. На відміну від апеляційного органу, касаційний суд не має права виносити своє рішення, а лише змінювати його на підставі доказів, досліджених у попередньому судочинстві.

Провадження у Верховному Суді України є винятковим (надзвичайним) типом судового процесу, спрямованого на перегляд судових рішень.

Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах виключно на підставі та в порядку, встановленому КПК. Перед

Верховним Судом України покладено завдання забезпечити єдине застосування Касаційним судом, Верховним Судом України законодавства України про кримінальну відповідальність і тим самим забезпечити єдність судової практики при застосуванні норм матеріального права.

Крім того, Кримінально-процесуальний кодекс передбачає процедуру встановлення виявлених фактів, яка також перевіряє законність, обґрунтованість та по суті рішень та судових рішень, які набрали законної сили. Однак така перевірка (перегляд) має місце за наявності спеціальних юридичних причин (ст. 459 КПК України).

2.3. Виконання вироків та інших рішень суду у кримінальному провадженні як стадія кримінального провадження

Однією із прогалин Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. (далі – КПК України 2012 р.) є те, що в ньому використовуються терміни, розкриття змісту яких відсутнє взагалі, або змушує замислитися з приводу того, чи можливо їх використовувати в контексті кримінальної процесуальної діяльності. Зокрема, одним із них є «виконання судових рішень», яким прямо позначається не лише назва Розділу VIII КПК України 2012 р., а й використовується в різних значеннях у ст.ст. 534-539 КПК України 2012 року. Однак, що слід розуміти під цим, у даному Кодексу не роз'яснюється. Проте розкриття фундаментальних положень такої стадії кримінального процесу як виконання судових рішень, у тому числі його поняття, потрібно не лише для теорії, а й для вирішення практичних завдань, які неможливо правильно розв'язати не знаючи самої сутності цього інституту [59, с. 337].

Фаза примусового виконання судових рішень - це фаза кримінального провадження, на якій виконується рішення, що набрало

законної сили, а також рішення суду з питань, що виникають у заяві про примусове виконання та у виконавчому провадженні [22, С. 981].

Виконання вироку - це остання фаза кримінального провадження, на якій суд оскаржує виконання вироків, вироків та наказів, контролює їх виконання та у встановленому порядку вирішує питання, що виникають під час виконання судових актів. У процесуальній літературі цей етап скорочено позначається – «Примусове виконання судового рішення». Фактично воно включає як виконання вироку, так і виконання судових рішень і вироків.

Завдання виконання вироків як стадії кримінального провадження зазвичай не полягає у фактичному виконанні судових рішень, а в організації процесуальної діяльності з метою:

- а) оскарження судового рішення для виконання;
- б) забезпечити повне або часткове виконання судового рішення у випадках, передбачених законом;
- в) вирішення встановлених законом питань, що виникають під час фактичного виконання вироку;
- г) Нагляд за виконанням вироків.

Значення етапу виконання судового рішення визначається важливістю вирішених у ньому завдань. Це створює необхідні передумови для негайного виконання судових рішень, сприяє формуванню у громадян переконання у невідворотності покарання за кримінальне правопорушення. Своєчасне та точне виконання вироку сприяє вирішенню завдань системи кримінального правосуддя [32, с. 115].

Відповідно до положень ст.533 КПК України вирок або вирок суду, що набрав законної сили, є обов'язковим до виконання на всій території України для осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також для всіх фізичних та юридичних осіб, органів влади та місцевого

самоврядування, їх посадові особи. За правилами ч. 1 ст. 535 КПК України, якщо інше не встановлено КПК України, не пізніше трьох днів після набрання ним законної сили або повернення кримінальної справи до суду України рішення суду, що набрало законної сили, підлягає виконанню з першого інстанції Апеляційного або Касаційного суду або Верховного Суду України [26].

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у кримінальному провадженні, вирішуються суддею у суді першої інстанції, якщо КПК не встановить інше.

Логічно, що етап виконання судового рішення повинен бути останнім у системі фаз кримінального провадження. Через те, що фази логічної (застосування кримінального законодавства) та функціональної (застосування Кримінально-процесуального кодексу) процедури не завжди збігаються, місце виконання вироку у судовій системі не є стабільним [32, с. 115].

Стадія виконання вироку не повинна бути останньою у кримінальному провадженні. Це відбувається, коли відбувається перегляд судових рішень за виявленими обставинами та перегляд Верховного Суду під час судового розгляду, що може бути здійснено на етапі виконання або після нього.

Процедура на стадії виконання вироку здійснюється за такими загальними положеннями:

- 1) Засудження буде виконано лише після набрання ним законної сили, виправдання та покарання, яке звільняє від покарання одразу після засудження. Якщо строк оскарження був продовжений, рішення не вважається юридично обов'язковим;

2) обов'язок примусового виконання стягнення, що набрало законної сили, для всіх державних і недержавних підприємств, установ і організацій, посадових осіб і громадян;

3) зобов'язання виконувати вирок, що набрав законної сили на всій території України;

4) вирішальна роль суду у виконанні вироків;

5) неможливість звернення до виконання вироку суду за діяння, суспільна небезпечність і караність якого усунена прийнятим кримінальним законом;

6) Виконання вироку та виконання, а не частинами. Якщо рішення оскаржується у судовому порядку проти кількох засуджених, воно набирає законної сили проти всіх засуджених одночасно після того, як це питання було розглянуто вищим судом;

7) Суд, який вирішує питання щодо виконання вироку, не має права його змінити. Єдиний виняток - це право суду змінити рішення щодо вироку.

Питання, що виникають під час виконання вироку та після нього, буде вирішуватися судом на вимогу (подання) прокурора, засудженого, його адвоката, його законного представника, установи чи органу виконання вироків як а також інші особи, установи чи органи у випадках, передбачених законом.

Потерпілий, позивач, цивільний відповідач та інші мають право звернутися до суду для вирішення питань, які безпосередньо зачіпають їх права, обов'язки чи законні інтереси [3].

Таким чином, обов'язкова сила судових рішень є конституційним принципом справедливості, який міститься у пункті 129 статті 9 Конституції України [20]. Умисне невиконання рішення, покарання, рішення суду або перешкоджання виконанню службовою особою тягне за

собою кримінальну відповідальність за статтею 382 Кримінального кодексу України [10].

Стадія примусового виконання судових рішень - це стадія кримінального провадження, на якій виконується остаточний вирок, а також рішення суду з питань, що виникають при застосуванні вироку та у процесі самого виконання.

Основний зміст стадії виконання вироку визначають питання, пов'язані із процесуальною діяльністю суду, що звертає вирок до виконання; безпосередньо виконує деякі свої рішення, зокрема виправдувальний вирок; вирішує процесуальні питання, пов'язані з виконанням вироку (умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, звільнення від покарання через хворобу й ін.); здійснює контроль за зверненням вироку до виконання.

Виконання вироку - заключний етап правозастосовної кримінально-процесуальної діяльності, що підводить характерний результат усього механізму функціонування кримінальної юстиції держави. Від ефективності приведення вироку у виконання багато в чому залежить дієвість реалізації багатьох принципів державної влади: законодавчої, виконавчої, судової.

РОЗДІЛ 3

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАВОВОЇ РЕГУЛЮВАННЯ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

3.1. Система стадій кримінального провадження в країнах континентальної та англосаксонської правової системи

Кримінальний процес у Франції є моделлю класичної континентальної так званої змішаної моделі кримінального судочинства, яка прийшла в Європу на заміну процесу феодальної інквізиції. Ця модель була вперше закріплена у знаменитому французькому Кримінально-процесуальному кодексі 1808 р. (Кодекс Наполеона), який з деякими змінами діяв протягом 150 років. Він закріплював такі важливі принципи кримінального правосуддя, як “не повертатися до найгіршого” (*reformatio in pejus*), незалежність суддів, публічність судового процесу тощо.

У 1959 році у Франції був прийнятий новий кодекс, який містить понад 800 статей і характеризується високим рівнем законодавчої інженерії. Він складається з п'яти книг: перша є предметом регламенту попереднього розслідування, інші чотири присвячені судовим стадіям кримінального провадження та виконанню вироків.

Кримінальне процесуальне законодавство ФРН вплинуло на розвиток багатьох країн, зокрема й України. Основою кримінального процесу ФРН є система принципів, реалізація яких передбачена в усіх стадіях і формах кримінального провадження – як звичайних, так і спрощених [38, с. 118].

Судочинство Франції, як і Німеччини, має 4 класичні стадії: попереднє розслідування; судовий розгляд; оскарження вироку в апеляційному і касаційному порядку; виконавче провадження. Досудове

провадження має три стадії: дізнання, порушення кримінального переслідування, попереднє розслідування.

Поліцейські розслідування (розслідування) проводяться кримінальною поліцією: співробітники кримінальної поліції, працівники кримінальної поліції, жандарми, інспектори та комісари поліції. Прокурори, а також мера та їх помічники мають право проводити поліцейські розслідування. Складання процесуального акту, який би означав початок поліцейського розслідування (розслідування) зокрема та кримінального провадження взагалі, не передбачено законом.

Після поліцейського розслідування видається остаточний звіт і справа передається прокурору для з'ясування питання про відкриття кримінального провадження. Остаточного звіту про прості випадки немає.

Попереднє (судове) слідство проводить слідчий (у дореволюційній Росії таких осіб називали більш точним терміном — судові слідчі). Слідчий суддя призначається розпорядженням Президента Республіки за поданням Міністра юстиції і підпорядковується подвійним повноваженням суду та прокуратури. У випадках, коли потрібно попереднє розслідування, поліція традиційно проводить невідкладні слідчі дії (первинне розслідування). Адвокат бере участь у справі з того часу, як підсудного викликали на прийом до слідчого судді.

Під час попереднього слідства проводяться всі необхідні слідчі заходи: обшуки, виїмки, допити тощо. Слідчий суддя може проводити слідчі дії самостійно або видати працівникам кримінальної міліції письмове розпорядження [12, с.140].

Судовий процес розпочинається з оголошення рішення про передачу обвинуваченого до суду. Професійні судді та присяжні утворюють єдиний суддівський комітет. Комітет судової влади вивчає докази щодо принципу

змагальності сторін і на цій підставі вирішує справу у таємному голосуванні.

Спрощена судова процедура частково передбачає діяльність судового та поліцейського суду.

Майже кожна справа може бути передана до кримінального суду, який складається з голови та двох суддів. Поліцейський суд несе відповідальність за кримінальні правопорушення, за які закон може каратися позбавленням волі на строк до двох місяців або штрафом до десяти тисяч франків.

У Франції існує звичайна і надзвичайна форми оскарження судових рішень.

До звичайної належать: апеляція та оскарження рішень, ухвалених при заочному розгляді справи.

Апеляція - перевірка вироку суду, який ще не набув чинності, шляхом розгляду справи по суті судом вищої інстанції. Апеляційне оскарження передбачене тільки щодо вироків виправних та поліцейських трибуналів. У Франції існують суто апеляційні суди, що діють в межах певних департаментів. Окремо існує апеляційний суд Парижа. В його складі 25 палат, в яких працює 120 суддів.

До надзвичайної форми належать касація і ревізія.

Касація в свою чергу поділяється на два види:

а) перегляд справи в інтересах сторін у зв'язку з порушенням матеріального чи процесуального права;

б) перегляд справи за тими ж підставами в інтересах закону. Касація в інтересах закону здійснюється за ініціативою генерального прокурора чи міністра юстиції.

Ревізія - перегляд справи касаційним судом за заново відкритими обставинами відповідно до подання міністра юстиції.

Рішення присяжних (судових палат) оскаржуються в касаційному порядку. Касаційний суд єдиний для всієї Франції [12, с. 146].

Великобританія є яскравим прикладом англосаксонської правової системи.

Кримінально -процесуальне право в Англії є найдавнішою процесуальною системою, її правила характеризуються певною архаїзмом. Багато процесуальних законів, прийнятих сотні років тому, досі діють в Англії, наприклад, Велика хартія вольностей 1215 р., Яку англійські юристи використовують для виправдання права всіх на рівність, та відомий Закон Хабеас Корпус 1679 р. кожного підсудного під заставу, щоб звільнити [12, с80].

За формою кримінальний процес в Англії є обвинувальним або змагальним, тобто весь рух кримінального процесу спрямовується зусиллями прокурора. Крім того, вона базується на принципах змагальності, тобто на всіх етапах це суперечка, битва формально рівноправних сторін - прокурора та підсудного, суд є лише арбітром (конкуренція) у їх спорі.

Історія американської правової системи починається з проголошення незалежності північноамериканських колоній від Англії у 1776 році та створення конфедерації 13 молодих штатів у 1781 році, пізніше відомих як Сполучені Штати Америки.

За своєю формою кримінальний процес США є звинувачувальним або змагальним, як в Англії, але, навпаки, у США кримінально-процесуальне законодавство частково кодифіковане, оскільки Конституція та конституції США були розроблені та прийняті. У штатах (Іллінойс, Каліфорнія, Нью-Йорк тощо) є кримінально-процесуальні кодекси.

Текст Конституції США містить ряд положень, які безпосередньо стосуються визначення кримінального провадження у федеральній

юрисдикції, основних принципів розмежування юрисдикції між судами штату та федерального суду, умов арешту та обшуків, права на присяжних, принцип Поппа (заборона подвійної кримінальної відповідальності за одне і те ж правопорушення), заборона підбурювати до свідчень, право обвинуваченого знати, у чому його звинувачують тощо.

Слід підкреслити, що у США федеральне та державне кримінальне право та кримінально-процесуальне право є автономними системами; вони не доповнюють одна одну, а існують паралельно.

За результатами розслідування співробітник поліції становить рапорт (criminalreport), в якому перераховує всі докази, що підтверджують причетність конкретної особи до скоєння злочину. Згодом співробітник поліції може бути допитаний судом в якості свідка з боку звинувачення [4, с. 154].

Якщо злочин посягає на інтереси держави в цілому, то її розслідуванням займається не місцева поліція, а інші органи (Федеральне бюро розслідувань, Адміністрація по боротьбі з наркотиками, Служба імміграції та натуралізації та ін.). Досудове виробництво здійснюється в цілому в тому ж порядку, що і місцевою поліцією, однак при збиранні доказів використовуються більш значні сили і засоби, у тому числі здійснюється міжнародне співробітництво.

Результати розслідування направляються в Службу атторнеєв, яка має три рівні: 1) місцеві атторней; 2) служба атторнеєв штату, очолювана генеральним атторнеєм штату; 3) Федеральна служба атторнеєв, яка очолюється Генеральним атторнеєм США (він же керує Департаментом юстиції США). Основне завдання служби атторнеєв - формулювання обвинувачення, складення обвинувального акта подальше підтримання обвинувачення в судах різних рівнів [12, с. 85].

В звичаєвому праві не закріплено на законодавчому рівні чіткої системи стадій кримінального процесу. Однак, зважаючи на положення джерел кримінального процесуального законодавства, можна стверджувати, що і для країн англо-саксонської правової системи притаманні такі стадії як: 1) досудове розслідування (здійснюване органами поліції: констебелями, коронерами тощо); 2) судовий розгляд судами першої інстанції; 3) оскарження рішення в порядку апеляції чи касації; 4) виконання вироку суду.

3.2. Перспективи удосконалення системи стадій кримінального провадження в Україні з урахуванням світового досвіду

Кримінальне процесуальне законодавство традиційно визначає порядок здійснення процесуальної діяльності, прийняття процесуальних рішень, спрямованих на вирішення закріплених законом завдань. Таким чином, встановлюється форма кримінальної процесуальної діяльності на всіх стадіях кримінального процесу. В зв'язку з прийняттям нового КПК України змінюється підхід до визначення стадій кримінального провадження [3, с. 115].

Досліджуючи питання правового регулювання стадій кримінального процесу, ми прийшли до висновку, що основними недоліками є наступні.

По-перше, нова редакція Кримінально-процесуального кодексу ліквідувала таку фазу кримінального провадження, як порушення кримінальної справи. Як ми вже зазначали вище, кримінальне провадження розпочинається з моменту внесення відомостей про злочин до ЄРДР. Відповідно до норм чинного КПК України 2012 року кримінальне провадження порушується автоматично, без ухвали про відкриття кримінального провадження і, відповідно, без попередньої перевірки, як у

старому кодексі, лише тоді, коли було повідомлено або повідомлено про кримінальне правопорушення. Як наслідок, ніхто не зможе оскаржити кримінальне провадження, як це передбачено попереднім КПК України, якби на етапі відкриття було можливо захистити свої права, у тому числі шляхом оскарження в суді такого рішення, а не очікування місяців або навіть років [39].

До того ж законодавчо визначений обов'язок внесення заяв до ЄРДР зовсім не означає, що такі заяви завжди своєчасно вносять до реєстру – особливо це стосується органів прокуратури, які за старою звичкою продовжують «сортувати» заяви по ознаку підстав для внесення в реєстр. Навіть якщо прямим текстом буде зазначено «заява про злочин», або «прошу притягнути до кримінальної відповідальності», у багатьох випадках прокуратура надсилає відписки, що заява розглянута за загальними правилами, передбаченими Законом України «Про звернення громадян» - в таких випадках допомагає лише подання скарги слідчому судді [51].

Проведеним І. І. Статівною дослідженням нормативного регулювання діяльності з вирішення питання про початок розслідування в розвинутих державах встановлено, що «в країнах континентальної правової системи воно зводиться до покладання на орган розслідування обов'язку визначитися з питанням розпочинати чи не розпочинати розслідування, а в державах англосаксонської правової системи нормативне регулювання взагалі відсутнє. Спільним для цих країн є те, що рішення про початок розслідування виробляються шляхом згаданого аналітичного розгляду отриманої інформації й вважаються обґрунтованим і в разі подальшої констатації відсутності злочину» [29, с. 7]. Отже, український законодавець використав досвід саме англосаксонської правової системи у підході до початку досудового розслідування

Таким чином, наявність кримінального провадження за кримінально-процесуальним законодавством та можливість звернення до суду були однією з небагатьох реальних гарантій захисту конституційних прав людини від протиправних дій правоохоронними органами, що відкривають некримінальне розслідування за новим КПК України, яка у них тепер є можливість не повідомляти особу про її підозру у скоєнні злочину, поки вони не зіберуть, на їхню думку, достатніх доказів.

По -друге, твердження про те, що новий закон нібито виключає можливість відкриття кримінального провадження на підставі анонімних звинувачень у злочинах, є необґрунтованими.

Посилання у статті на пункт 2 частини 5 статті 214 нового ДПО не виправдовує його висловлювання, оскільки прізвище, ім'я, по батькові у заяві про злочин можна вказати та внести до Єдиного державного реєстру досудові розслідування [3].

Однак не факт, що особа з таким прізвищем, ім'ям та по батькові взагалі існує в природі або, якщо вона є, не надсилала таких заяв чи повідомлень до правоохоронних органів [39].

Водночас новий КПК не передбачає механізму встановлення особи такого заявника та попередження його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про кримінальне правопорушення (донос).

Як наслідок, у багатьох випадках незаконні та невинуваті слідчі дії розпочинаються проти невизначеної групи осіб, які, якщо їм наказують, потрапляють у поле зору слідчих та прокурорів і, таким чином, неминуче призводять до незаконного та невинуватого примусу. , і це незаконно обмежує права цих людей.

При цьому до оголошення про підозру обвинувачених навіть не дізнається про існування такого кримінального провадження, а за цей час

слідчий і прокурор активно реалізовуватимуть свої далекосяжні права на проведення слідчих заходів, а ще гірше. - таємні слідчі дії (розшук)) Дії, які суттєво обмежують конституційні права громадян на конфіденційність.

Йдеться про таємний проникнення в будинок, таємне видалення інформації з каналів зв'язку тощо [29].

Головне в цьому "романі" полягає в тому, що він прямо суперечить вимогам статті 55 Конституції, згідно з якою кожен має право оскаржити в судах рішення, дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб [20].

Тому така практика неминуче призведе до незаконних та необґрунтованих розслідувань щодо певних людей, які сьогодні особливо небезпечні в контексті політичного протистояння між владою та опозицією.

З іншого боку, це позбавляє людей, щодо яких фактично незаконно (достроково) розпочато розслідування, права своєчасно оскаржити такі рішення та поновити свої порушені конституційні права в суді.

Певні недоліки є і на стадії оскарження рішень суду першої інстанції.

Так, порівняно із попередньою редакцією кримінального процесуального закону нормами ст. 303 КПК України значно звужений як склад осіб, які мають право на судове оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування, так і випадки такого оскарження. Зокрема, відсутня можливість судового оскарження недотримання розумних строків слідства, а також подання скарг особами, які не є підозрюваними або потерпілими. Це унеможливило захист порушених прав особи під час здійснення деяких слідчих дій, що ніяк не може вважатись досягненням законодавця у реформуванні кримінального судочинства.

Норми ст. 309 КПК України не передбачають апеляційного оскарження, зокрема, ухвал слідчого судді про привід, проведення обшуку, визначення розміру застави, а також відмову у задоволенні скарги на практично всі дії (бездіяльність) слідчого або прокурора [26]. Також не передбачене оскарження ухвали про застосування запобіжних заходів (у тому числі розміру застави, домашнього арешту та тримання під вартою) при розгляді справи у суді першої інстанції. Таке становище, коли суттєве обмеження прав та свобод людини, а також спрямування кримінального провадження залежить від рішення одної посадової особи, навряд чи можна визнати нормальним. Тому є нагальна необхідність допустити можливість апеляційного (а в деяких випадках – і касаційного) оскарження таких судових рішень.

Таким чином, наразі заповнення прогалин закону й усунення неузгодженостей у ньому можливе, як убачається, шляхом системного тлумачення його норм, насамперед тих, які декларують загальні засади кримінального судочинства.

ВИСНОВКИ

Кримінально процесуальна діяльність здійснюється у певному порядку та може бути розбита на частини, які називаються стадіями кримінального провадження.

В процесі розвитку кримінальної юстиції визначилися різні історичні форми кримінального процесу, а з огляду на культурні, етнічні, географічні, релігійні фактори окремих регіонів чи держав – десятки і сотні їх модифікацій, для яких характерною ознакою, закріпленою в процесуальних нормах, є стадійність.

Усі стадії кримінального провадження тісно пов'язані між собою, але відрізняються між собою безпосередніми завданнями, особливою групою учасників, особливостями процесуальних відносин та остаточними рішеннями.

Слід зазначити, що законодавець використовує в КПК поняття «стадії кримінального провадження», а не «стадії кримінального процесу». Ми вважаємо, що це пов'язано з тим, що законодавець ототожнює поняття «кримінальний процес» та «кримінальне провадження» та розглядає їх як синоніми.

Аналіз чинного законодавства дозволяє науковцям виділити ряд стадій у кримінальному процесі, сукупність яких утворює систему стадій кримінального процесу, а саме:

- 1) судові розслідування; 2) підготовчий процес; 3) судовий розгляд;
- 4) провадження у апеляційному суді (процедура оскарження); 5) виконання судових рішень; 6) провадження у касаційному суді (касаційне провадження); 7) провадження у Верховному Суді України; 8) Процедура щодо виявлених обставин.

Якщо здійснити групування цих стадій за процедурами, які здійснюються на їх реалізацію, то можна віділити такі основні блоки: 1) досудове розслідування 2) судове провадження у першій інстанції 3) судове провадження з перегляду судових рішень; 4) виконання судових рішень.

Першою стадією є досудове розслідування.

Досудове розслідування — це здійснювана відповідно до вимог кримінально-процесуального закону діяльність слідчого та органу дізнання, спрямована на збирання, дослідження, оцінку, перевірку і використання доказів, попередження, запобігання та розкриття злочинів, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону, захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення інформації до ЄРДР. Досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового розслідування, а кримінальних правопорушень - у формі розслідування в порядку, встановленому КПК України. Тривалість досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальний злочин до ЄРДР до дня повідомлення підозрюваного становить: 1) шість місяців - у кримінальному провадженні за кримінальним правопорушенням; 2) дванадцять місяців - у кримінальному провадженні за кримінальне правопорушення невеликої або середньої тяжкості; 3) 18 місяців - у кримінальному провадженні за тяжкий або особливо тяжкий злочин.

Підготовче провадження – стадія кримінального провадження, в якій суд за участю прокурора та інших учасників, передбачених ч. 2 ст. 314 КПК України, вирішує питання про можливість розгляду кримінального провадження по суті в судовому засіданні. Завданням цього провадження є процесуальне та організаційне забезпечення проведення судового розгляду.

Судовий контроль у кримінальному провадженні — це встановлений законом процесуальний кодекс суду та осіб, які беруть участь у провадженні, послідовне виконання якого спрямоване на всебічне, повне й об'єктивне розгляд кримінального провадження та винесення законного, обґрунтованого та справедливого рішення.

Підсумковими процесуальними рішеннями стадії, прийнятими судом, є постанова або ухвала про припинення кримінальної справи (ст. 254 КПК) та постанову обвинувального або виправдувального вироку (ст. 373 КПК). Саме прийняттям судом судового рішення досягається мета кримінального процесу. У статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства проголошується забезпечення апеляційного оскарження рішень суду досліджуючи механізм реалізації стадії оскарження рішень по кримінальному провадженню, ми прийшли до висновку, що передбачена кримінальним процесуальним законом можливість перевірки законності та обґрунтованості судових рішень вищими судами є важливою передумовою для забезпечення негайного, повного та неупередженого розслідування та судового розгляду.

Апеляційне провадження - стадія кримінального процесу, в якій суд вищої інстанції за апеляційними скаргами учасників кримінального провадження у передбаченому законом порядку переглядає судові вирoki та ухвали.

Касаційне провадження - стадія кримінального провадження, на якій суд касаційної інстанції, т. Н. Вищий спеціалізований суд України з цивільних і кримінальних справ (судова палата з кримінальних справ) за клопотанням прокурора або за скаргою інших учасників провадження перевіряє недійсні судові рішення, ухвали та вирoki апеляційного суду, винесені це як суд першої інстанції, рішення та рішення апеляційного суду, які були винесені ним в апеляційному провадженні та рішення

апеляційного суду, з'ясовує об'єктивну правдивість та приймає рішення щодо законності, обґрунтованості та справедливості судового рішення, виправляє помилки та порушення.

Провадження у Верховному Суді України є виключним (екстраординарним) різновидом судових проваджень з перегляду судових рішень.

Перед Верховним Судом України покладено завдання забезпечити єдине застосування Касаційним судом, Верховним Судом України законодавства України про кримінальну відповідальність і тим самим забезпечити єдність судової практики при застосуванні норм матеріального права.

Крім того, Кримінально-процесуальний кодекс передбачає процедуру за виявленими обставинами, яка також перевіряє законність, обґрунтованість та вмотивованість вироків та вироків, що набрали законної сили. Перед Верховним Судом України покладено завдання забезпечити єдине застосування Касаційним судом, Верховним Судом України законодавства України про кримінальну відповідальність і тим самим забезпечити єдність судової практики при застосуванні норм матеріального права.

Крім того, Кримінально процесуальний кодекс передбачає процедуру встановлення виявлених фактів, яка також перевіряє законність, обґрунтованість та по суті рішень та судових рішень, які набрали законної сили.

Проте така перевірка (перегляд) має місце за наявності особливих підстав, вказаних у законі (ст. 459 КПК України)

Стадія виконання судових рішень - це стадія кримінального провадження, на якій виконується остаточний вирок, а також рішення суду з питань, що виникають у заяві про примусове виконання та в процесі

виконання вироку, оскаржується заключна стадія вироку. кримінальне провадження, оскаржувати виконання судових рішень, рішень та ухвал, контролювати їх виконання, а також вирішувати питання, що виникають під час виконання судових актів на основі положень джерел кримінального провадження у встановленому порядку, можна стверджувати, що такі етапи притаманні англосаксонській правовій системі.

Досліджуючи питання правового регулювання стадій кримінального процесу, ми прийшли до висновку, що основними недоліками є наступні.

По-перше, новий редакція кримінального процесуального закону ліквідував таку стадію кримінального процесу як порушення кримінальної справи. Як ми вже зазначали вище, кримінальне провадження розпочинається з моменту внесення відомостей про злочин до ЄРДР. Як наслідок, ніхто не зможе оскаржити кримінальне провадження, як це передбачено попереднім КПК України, якби на стадії відкриття було можливо захистити свої права, у тому числі шляхом оскарження в суді такого рішення, а ніж очікування місяців або навіть років. , яка може проводити досудове розслідування та судові процеси згідно з новим законом, перш ніж суд може виправдати невинуватого.

До того ж законодавчо визначений обов'язок внесення заяв до ЄРДР зовсім не означає, що такі заяви завжди своєчасно вносять до реєстру Певні недоліки є і на стадії оскарження рішень суду першої інстанції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адвокатський іспит: підготовчий курс: навч. посіб./ Баулін О.В., Лебідь В.І., Матвеев П.С, Пожидаєва М.А Київ: Алерта, 2013. 736 с.
2. Актуальні питання кримінального процесу України [текст]: навч. посіб. / за заг. ред. Є.М. Блажівського. К.: Національна академія прокуратури України; Центр учбової літератури, 2013. 304 с.
3. Баганець О. Повертаючись до "міфів" нового КПК. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2013/01/22/6981952/> (дата звернення – 11.10.2018)
4. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* 2013. № 5. С. 115-119.
5. Барабаш Т. М. Пріоритетні напрямки удосконалення кримінально-процесуального законодавства України: з огляду забезпечення захисту прав людини URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU/12116/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%88%20%D0%A2.%20%D0%9C..pdf> (дата звернення – 11.10.2018)
6. Бойко І. Правовий статус вервних судів у Київській Русі (IX-XII ст.) *Вісник Львів. ун-ту. Серія юрид.* 2009, № 49. URL: http://law.lnu.edu.ua/fileadmin/user_upload/visnyk/49/vsn49_05.pdf (дата звернення – 02.02.2019)
7. Будзилович, І. "Особливості розвитку державності, права і функцій церкви у Київській Русі (аналітичний нарис)." *Право України* 1 (1999): 126.
8. Великодний Д. В. Спрощені провадження в суді першої інстанції в кримінальному процесі України та Німеччини: порівняльний аналіз *Прикарпатський юридичний вісник.* 2016 № 4(13). С. 117 – 120.
9. Гайворонська І. Історичний розвиток мирного і компромісного

вирішення кримінально-правових конфліктів на українських землях. *Юридична Україна*. 2008. № 5. С. 105.

10. Гуртієва Л.М. Способи збирання та перевірки доказів на стадії досудового розслідування *Актуальні проблеми доказування у Кримінальному провадженні*: Матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. 27 лист. 2013 р., Одеса: Юридична література, 2013. С. 248-253.

11. З 1 січня 2020 року набирає чинності закон про кримінальні проступки URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/439132/z-1-sichnya-2020-roku-nabyraue-chynnosti-zakon-pro-kryminalni-prostupky> (дата звернення - 12.10.2018)

12. Зейкан Я. П., Сафулько С. Настільна книга адвоката у кримінальній справі (КПК 2012). - 2-ге вид., допов. К.: ВД Дакор, 2013. 640 с.

13. Зеленський С. М. Історія та перспективи вирішення кримінальних справ у судовому порядку в Україні *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право"*. 2011. № 2(4) URL:: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11zsmpvu.pdf>. (дата звернення 23.03.19)

14. Землянська, ВІРА ВІКТОРІВНА. "Кримінально-процесуальне законодавство Центральної ради, гетьманату Скоропадського та Директорії." *Гетьманату Скоропадського та Директорії: дис.... канд. юрид. наук 12.01 (2002)*.

15. Каланча І. Судове провадження в системі оновленого кримінального процесу України *Науковий часопис Національної академії прокуратури України* 2016. № 3 С. 110 – 119.

16. України, Конституція. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року." *Відомості верховної Ради України* 30 1996.

17. Кримінальне процесуальне право України: навчальний посібник / К.В. Беляєва, А.М. Бірюкова, В.І. Бояров та ін.; за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.А. Колесника. К.: Юстиніан. 2014. 573 с.

18. Болотіна, Анна. Кримінально-правова охорона права інтелектуальної власності на лікарські засоби: проблеми судового захисту." *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019.
19. Кримінальний процес України. Підручн./за заг. ред. ВВ Коваленка, ЛД Удалової, ДП Письменного." *К.: ЦУЛ* (2013).
20. Кримінальний процес України. Підручн./за заг. ред. ВВ Коваленка, ЛД Удалової, ДП Письменного." *К.: ЦУЛ* (2013).
21. Кримінальний процес: підруч. / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. *Х.: Право*, 2013. 824 с.
22. процесуальний кодекс України, Кримінальний. "Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI." *Відомості Верховної Ради України* 9-10 (2013): 11-12.
23. процесуальний кодекс України, Кримінальний. "Науково-практичний коментар/відп. ред.: СВ Ківалов, СМ Міщенко, ВЮ Захарченко." *Х.: Одиссей* 2013. 1244 с.
24. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ, Кримінальний. Науково-практичний коментар/за заг. ред. ВГ Гончаренка, ВТ Нора, МЄ Шумила. *К.: Юстініан*, 2012, 1224: 29.
25. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. № 1001-05 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-05> (дата звернення 23.03.19)
26. Кузьминець О. Історія держави і права України: навч. посібник *К.: Україна*, 2000. 429 с.
27. Серета, ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ. *Формування доказів у кримінальному процесі України*. Diss. Серета Юрій Миколайович, 2012.
28. Лобойко Л.М. Кримінальний процес: підруч. *К.: Істина*, 2014. 432 с.

29. Лук'янчиков Є. Д. Досудове розслідування та його структура *Вісник Академії адвокатури України*. 2006. № 7. С. 107-112.
30. Уваров, В. Г. "Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України: Монографія. 2018.544 с.
31. Мармаш В. Я. Межі здійснення права на апеляцію в кримінальному судочинстві України *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 2. С. 41-48.
32. Шибіко, Василь Петрович. "Спеціальність 12.00. 09–кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. 536 с.
33. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
34. Осічнюк Є. Новий КПК - вади і недоліки URL: <https://blog.liga.net/user/eosychnyuk/article/12155> (дата звернення 23.03.19)
35. Пашук А. Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в XVII–XVIII ст. (1648-1782). Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1967. 179 с.
36. Мусієнко, Ірина Володимирівна. "Переяславська Рада 1654 р. у сучасній українській та німецькомовній історіографії." 2008.С. 7.
37. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року / За ред. Ю. С. Шемшученка. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 1996. 548 с.
38. Токарчук, О. В. "Рецензенти: Ві Акуленко, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу міжнародного права і порівняльного правознавства Інституту держави і права імені ВМ Корецького НАН України; АЄ Шевченко, доктор юридичних наук, професор, завідувач." (2019).547 с.
39. Система стадій кримінального процесу URL:

- https://pidruchniki.com/1597012261528/pravo/sistema_stadiy_kriminalnogo_pr_otsesu (дата звернення 23.03.19)
40. Система стадій кримінального процесу URL: <https://studfiles.net/preview/5170605/page:8/> (дата звернення 23.03.19)
41. Савонюк Р. Кримінально-процесуальний кодекс України: змістовна характеристика та еволюція розвитку *Кримська світлиця*. – № 3.
42. Сиза Н. П. Суд і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини: автореф. дис. на здобут. канд. юрид. наук. 12.00.09. К., 2002. С. 10, 13.
43. Ліщенко, ВЛАДИСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ. *Доказування на досудових стадіях кримінального процесу у справах про одержання хабара*. Diss. Ліщенко Владислав Миколайович, 2010.439 с.
44. Статіва І. І. Початковий етап підготовчого провадження в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 Д. : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2011. 22 с.
45. Тертишник, Володимир Митрофанович. "Кримінально-процесуальне право України: підручник. 2018. С. 14.
46. Гарбовський, Л. А., П. В. Цимбал, and А. Л. Сизоненко. "Кримінальний процес України." 2015. 1056 с.
47. Тертишник, В. М. "Кримінальний кодекс України." *Особлива частина: підручник. Академічне видання. К.: Алерта* 2014. 420 с.
48. Узагальнення судової практики розгляду судами деяких питань, які вирішуються судом під час виконання вироків URL: <http://www.krapka.org.ua/5766-2%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2/>(дата звернення 23.03.19)
49. Усенко І., Чехович В. Литовські статuti / За ред. О.М. Мироненка. К. : Либідь, 1997. С. 271.

50. Шевченко Е. В. Поняття виконання судових рішень у кримінальному провадженні *Часопис Київського університету права* 2013. № 4. С. 337-340.
51. Шемшученко, Ю. С. "Юридична енциклопедія: в 6 т." К.: Укр. енцикл 2 (1998). 736 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Система стадій кримінального провадження в Україні

